

**TREBALL FINAL DE GRAU EN MESTRA
D'EDUCACIÓ PRIMÀRIA**

**Educació per a la pau a través de
l'àlbum *El viatge* de Francesca Sanna**

Nom de l'alumna: Vidal Melià, Raquel

Nom de la tutora del TFG: Aguilar Ródenas, Consol

Àrea de Coneixement: Departament de Pedagogia i Didàctica de les Ciències Socials, Llengua i Literatura.

Curs acadèmic: 2017-2018

Agraïments

Agrair a la meua família el constant suport perquè continuara formant-me per poder arribar a ser allò que més desitjava.

Gràcies Consol Aguilar Ródenas, tutora de TFG i tutora de l'assignatura Didàctica de la Llengua i Literatura Catalana, sense tu no haguera descobert aquest meravellós món de la literatura que tant m'ha encisat. Gràcies per ensenyar-nos tantes coses, per la teua paciència, per dedicar el teu temps i traure'l d'on fóra, per creure tant en nosaltres i per fer que confiem un poquet més en cada cosa que fem. Gràcies per demostrar-nos que podem ser i serem unes grans mestres.

Agrair també a les meues companyes i company de la taula redona del despatx de Consol, ha sigut tot un plaer treballar amb vosaltres.

ÍNDIX:

1. Justificació personal de l'elecció del tema del TFG: relat de vida	1
2. Objectius	3
3. Conceptes claus	4
4. La necessitat de la formació de LIJ en la formació inicial de mestres: criteris per seleccionar LIJ de qualitat estètica i literària.	5
5. Àlbum en la LIJ	7
6. Perquè he triat aquest àlbum per treballar a cinqué curs de primària?	9
6.1 Informació sobre l'àlbum triat. <i>El viatge</i> de Francesca Sanna.....	9
7. L'anàlisi de les il·lustracions i el text	11
8. Pràctica professionalitzadora a l'escola	12
8.1 Abans d'anar: que cal fer?.....	12
8.2 A l'escola: Contacontes	12
9. Transformació des del TFG com a mestra	16
10. Bibliografia i web grafia	17
11. Annex	19
11.1 Anàlisi de l'àlbum <i>El viatge</i> de Francesca Sanna.....	19

1. Justificació personal de l'elecció del tema del TFG: relat de vida

És cert que mai havia mostrat molt d'interés per la lectura i possiblement es devia al fet que en el meu entorn familiar no era costum llegir i per tant mai havia tingut la sort de poder adormir-me escoltant la veu dels meus pares mentre em llegien un conte. No obstant això, encara que no pertany a una família amb un nivell d'estudis elevat, sempre he sigut incitada i m'han donat suport perquè em continuara formant i poguera dedicar-me professionalment a allò en què somiava i m'agradava. Gràcies a ells he pogut continuar formant-me i he arribat fins a la universitat estudiant el que més desitjava, i per tant he pogut conèixer i descobrir el món de la literatura, i podré com a futura mestra ensenyar als més menuts i menudes, àlbums de qualitat literària i estètica, àlbums que els facen viatjar, imaginar i els facen coneixedors de la realitat.

Aquesta mena de "rebuig" cap a la literatura l'he arrossegada durant tota la meua vida, quan havíem de llegir algun llibre a l'escola per mi era un suplici, cap dels llibres em cridava mai l'atenció i llegir-los per obligació em feia que cada vegada mostrara menys afecte per la literatura. Com evidencia Tejerina a través de Rodari (1977: 28):

«Hay dos tipos de niño lector, el que lee para la escuela porque es su tarea y el que lee para sí mismo, para satisfacer su necesidad de información o para alimentar la imaginación, para *jugar a*».

Tant de bo, la lectura fora per als xiquets i xiquetes, el que és per a ells i elles el joc, poder així aconseguir la lectura sense obligar-los i obligar-les que ho facen i aplegar a la lectura plaent i augmentar així el seu pensament imaginatiu.

Aquesta visió cap al que significava per a mi la literatura va canviar per complet gràcies a l'assignatura de Didàctica de la Llengua i la Literatura Catalana (DLL), aquesta assignatura em va demostrar la gran importància que té la Literatura Infantil i Juvenil (LIJ) per als més menuts i menudes, no soles per a redreçar-los i redreçar-les en el món de la lectura, sinó que a més a més poder tractar temes de la vida quotidiana i inclús temes que normalment se'ls han intentat aïllar. Aconseguir per tant, treballar aquests objectius amb la finalitat d'educar-los i educar-les des de la realitat i amb un pensament crític a partir de la literatura. Segons Tejerina (2005):

“La literatura tiene que proporcionarle el acceso a un sentido más profundo de la vida y ayudarle a clarificar sus emociones y conflictos, ofreciéndoles soluciones comprensibles en su estadio de desarrollo. Una literatura lejos del didactismo, la ñoñería y el simplismo y que aspire a proporcionar a los niños placer estético, afirmación y equilibrio.”

En aquesta assignatura vaig aprendre la importància que té que un mestre o una mestra tinga un criteri adequat per seleccionar llibres de qualitat literària i estètica en l'aula i a banda tenir una formació adequada en LIJ. Vaig poder conèixer infinitats d'àlbums amb gran varietat de temes per tractar a l'aula i que normalment no es treballen, com per exemple, la igualtat de gènere, la diversitat sexual o la diversitat cultural, entre altres temes. Temes per conèixer la realitat que ens rodeja i eradicar els estereotips i les desigualtats en tots els àmbits, per fer possible una societat crítica i igualitària i per tant veure la importància que té la literatura davant d'eixos temes i així poder escollir curosament els àlbums i disposar d'una bona biblioteca d'aula de qualitat estètica i literària.

Altre fet que em va lligar i enganxar a la literatura va ser quan vaig sentir parlar sobre que eren les Tertúlies Literàries Dialògiques (TLD) i abans de cursar l'assignatura de DLL vaig tindre la sort d'experimentar-lo en les meues primeres pràctiques a l'escola i em vaig quedar realment sorpresa com xiquetes i xiquets de primer de primària eren capaces i capaços de donar una opinió, defendre i rebatre sobre el que havien llegit. Aguilar remarca (2013:95):

“El aprendizaje dialógico se produce en diálogos que son igualitarios, en interacciones en las que se reconoce la inteligencia cultural en todas las personas y que están orientadas a la transformación de los niveles previos del conocimiento y del contexto sociocultural para avanzar hacia el éxito de todos y todas”.

Com he assenyalat abans, tant va canviar la meua forma de pensar sobre la literatura que em vaig veure amb la necessitat de triar aquest àmbit com a tema principal del meu TFG. Els àlbums et permeten treballar infinitats de temes amb els més menuts i menudes de manera que ho entenguen i dirigit a les seues edats i encara que em sentia atreta per tots els temes que vam tractar a l'assignatura de DLL, vaig voler aprofundir en la guerra, un tema molt present actualment al nostre món i que els nens i nenes no ho treballen en profunditat ni a les escoles ni en l'àmbit familiar, pel fet que al país en el qual vivim tenim pau, a més a més, cal destacar la necessitat d'aprendre a implementar a l'aula el contingut dels Drets Humans. Per tant considere aquest tema molt important per treballar-lo a l'escola i que siguen capaços i capaces d'empatitzar amb eixes famílies i puguen ficar-se en la pell de xiquets i xiquetes que no tenen una vida com la que estem tenint nosaltres.

2. Objectius

Aquest TFG presenta els següents objectius:

- Vincular la part teòrica, pràctica i professionalitzadora per evitar el coneixement fragmentat.
- Aprofundir en la Literatura Infantil i Juvenil (LIJ) per seleccionar llibres de qualitat estètica i literària.
- Aprofundir en un format complex literari com és l'àlbum, on interactuen text i imatge, per a la construcció del sentit del text.
- Desenvolupar en el TFG el contingut de didàctica de la LIJ treballat en el currículum de la titulació de mestre en l'assignatura MP1034 - "Didàctica de la Llengua i la Literatura Catalana", centrada en la DLIJ.
- Implementar, en cinqué curs de primària, la lectura dialògica i la formació en la competència literària, vinculant-lo amb l'educació per a la pau.
- Implementar la normativa vigent en referència a l'educació per a la pau, Drets Humans i de la infància i el contingut del Decret Curricular d'Educació Primària.

3. Conceptes claus

Formació inicial de mestres, Ciutadania, Democràcia i Drets Humans, Educació per a la pau, Literatura Infantil i Juvenil (LIJ), Competència literària, Àlbum, Il·lustració, Lectura crítica i dialògica.

4. La necessitat de la formació de LIJ en la formació inicial de mestres: criteris per seleccionar LIJ de qualitat estètica i literària.

En l'assignatura de DLL catalana, cursada en aquest últim any, de la titulació de mestra en educació primària s'inicia la formació en la LIJ, aprenentatge imprescindible en la formació inicial de mestres per tenir uns bons criteris per seleccionar LIJ de qualitat literària i estètica de manera inqüestionable, a més a més, aquesta assignatura ens permet acabar la formació de mestra amb els aprenentatges assolits.

La LIJ ens permet accedir a un gran ventall d'àlbums de qualitat estètica i literària i, per tant, un gran ventall de temes imprescindibles per al desenvolupament crític del pensament dels nens i nenes i l'educació en valors, temes que els i les aprofita i aporten significat. Aquests temes com he assenyalat abans, eren considerats temes tabú per tractar a l'aula, però són imprescindibles tractar-los i poder ensenyar als més menuts i menudes la realitat de la que vivim i mostrar-lo a partir de la literatura, ja que, és una de les millors formes. Tanmateix, el tema no pot minvar la necessitat de qualitat literària i estètica del llibre que treballem.

Una bona formació LIJ també ens permet poder analitzar els àlbums des de molts punts i aspectes, com el text, les il·lustracions, la portada..., és a dir, la totalitat de l'àlbum. Com a futura mestra és imprescindible tindre una bona formació LIJ per tal de poder fer una bona elecció d'àlbums per dur a terme lectures en classe, tindre una bona biblioteca d'aula i dissenyar un bon Pla Lector del Centre, tot açò per incitar l'hàbit lector i la lectura plaent i a més, la formació en la competència literària, per tant proposar lectures lligades a eixa biblioteca d'aula i al Pla Lector del Centre.

Cal remarcar que hem d'implementar la normativa vigent i sense formació no podem dur a terme la implementació de la següent normativa:

- Legislació lligada a l'Educació per la Pau: Declaració Universal dels Drets Humans. URL: http://www.un.org/es/documents/udhr/UDHR_booklet_SP_web.pdf
- Declaració Universal dels Drets de l'Infant. URL: <https://www.oas.org/dil/esp/Declaración%20de%20los%20Derechos%20del%20Niño%20Rpublica%20Dominicana.pdf>
- Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació. URL: <https://www.boe.es/buscar/pdf/2006/BOE-A-2006-7899-consolidado.pdf>

- Llei 27/2005, de 30 de novembre, de fomento de la educació i la cultura de la pau. URL: <https://www.boe.es/buscar/pdf/2005/BOE-A-2005-19785-consolidado.pdf>
- DECRET 108/2014, de 4 de juliol, del Consell, pel qual estableix el currículum i desplega l'ordenació general de l'Educació Primària a la Comunitat Valenciana. URL: http://www.dogv.gva.es/datos/2014/07/07/pdf/2014_6347.pdf

5. Àlbum en la LIJ

L'àlbum és un producte literari complex on text i imatge es complementen des de la interacció per tal que el lector o la lectora disposa de tota la informació per construir el significat.

Cal remarcar que l'àlbum va nàixer a finals del segle XIX, els primers van ser de caràcter textual, on la imatge ajudava a comprendre el missatge o simplement l'acompanyava, és a dir, la major part del missatge requeia sobre la part literària. Aquest va anar evolucionant fins que a principis del segle XX va començar a sorgir els primers llibres-àlbums il·lustrats, on text i imatge interactuaven i les dues eren necessàries per a la construcció del sentit del text, el que significava que sense un d'aquests llenguatges la compressió global del llibre-àlbum era impossible. A banda, també va aparèixer el llibre-àlbum gràfic, on la imatge tenia una importància major que els texts, és a dir, no era necessari el text per a comprendre el significat.

Com palesa Rosero (2010:5):

"El libro álbum ilustrado es un tipo de libro donde la imagen y el texto adquieren un nivel de significación que se activa con la relación de ambos lenguajes. Generalmente es un libro en tapa dura, de unas cuarenta páginas, donde la ilustración ocupa el total de la hoja y los textos son simplificados a un par de frases por cada doble página. Durante años ha sido el medio por el cual se desarrolla una parte importante de la literatura infantil, y es uno de los medios por excelencia de la ilustración."

Rosero a banda de descriure'ns de forma general com és físicament un llibre-àlbum, ja que, pot tindre diferents formats, pot variar la seua dimensió, material utilitzat o nombre de pàgines, ens mostra una característica imprescindible en aquest àmbit, perquè hem de tindre en conter que els dos llenguatges que apareixen, és a dir, text i imatge, interactuen i ambdues són imprescindibles per a la construcció del sentit del text, tenen una funció complementària per fer més comprensible la història.

Per altra banda, Román Belmonte ens mostra altres característiques sobre el que és un àlbum. Com evidencia Belmonte (2016):

"(...) artefacto u objeto cultural concebido en inicio con aspecto de libro de pequeña extensión dirigido al público infantil, que contiene un discurso eminentemente poético creado con lenguajes y técnicas artísticas variadas que dependen de la intencionalidad de los contenidos a transmitir (...) los buenos productos culturales son universales y tienen diferentes niveles discursivos que pueden adaptarse a diferentes miradas"

Actualment l'àlbum no soles va dirigit al públic infantil sinó que està redreçat també a adults i adultes, emprant qualsevol temàtica que ens involucren en la societat i que són del nostre interès i a més a més, inclou temes que la societat els ha considerat tabús al llarg de la història, com la desigualtat, la diversitat sexual o la violència de gènere entre altres. L'objectiu de mostrar aquests temes en llibres infantils és que tots i totes, començant des de la infància siguem capaços i capaces de comprendre el món real i aconseguir una societat amb igualtat. Per tant, tenim al nostre abast un recurs didàctic que ens permet treballar d'una forma diferent i que les nenes i nens mostren la seua part crítica i siguin capaços i capaços de desenvolupar la seua creativitat a partir de tractar infinitats de temes des de l'edat que millor s'adapta a cadascú d'ells i d'elles.

Analitzant la il·lustració veiem que és una part complexa d'interpretar, com defensa Teresa Durán (2005:239):

"Dentro de la cultura de la imagen, la ilustración merece especial atención. Podríamos definir la ilustración como una imagen narrativa particularmente persuasiva. Su lenguaje, con sus elementos, códigos, sintaxis y propiedades secuenciales, está plenamente capacitado para transmitir mensajes narrativos completos y eficaces (...). La recepción del mensaje ilustrado precisa de un proceso de aprendizaje, mediante el cual se adquieren competencias básicas para la lectura y sociabilización del niño."

Les il·lustracions els i les permet, a través de les imatges, conèixer el món que els envolta i facilitar així la lectura. Les imatges participen en l'elaboració del record i la lectura d'elles ajuden en el procés d'estructuració de la mateixa personalitat del nen i la nena. Per tant, la lectura d'un àlbum és una lectura enriquidora, ja que utilitzem signes verbals, plàstics i icònics i acaba amb la manera clàssica de llegir literatura i el més interessant és que cada u té una interpretació diferent sobre una mateixa imatge.

És evident el canvi que ha tingut l'àlbum al llarg de la història, un canvi que ha permès la seua evolució com a gènere dins de la literatura i com objecte artístic dins del medi de les arts visuals per augmentar la qualitat dels continguts amb les millores en els materials, en les possibilitats d'edició i enquadernació i amb un nombre més gran d'escriptors i il·lustradors. Com ens recorde Rosero (2010:19):

"el libro álbum tiene cada vez más capacidad de conjugar distintas maneras de uso de lenguajes visuales y literarios, que llevarán a que se conviertan en un género único y complejo, donde el autor podrá explorar y experimentar con el infinito, llegando a niveles insospechados".

6. Perquè he triat aquest àlbum per treballar a cinqué curs de primària?

Tant en l'entorn de l'escola com en el familiar se sol oferir als xiquets i xiquetes, llibres o contes amb temàtiques iguals o molt semblants on es mostra històries on la felicitat sempre està present. En el nostre dia a dia hi ha molts temes importants per tractar però se solen evitar perquè no es consideren apropiats per a ells i elles, aquesta situació no mostra la realitat i no facilita l'aprenentatge.

Els àlbums et permeten treballar infinitats de temes amb els més menuts i menudes dirigits a l'edat apropiada de cadascun i cadascuna. En l'elecció de l'àlbum, encara que em sentia atreta per tots els temes que vam tractar a l'assignatura de DLL, vaig voler aprofundir amb el tema de la guerra per dos motius. El primer va ser perquè en classe, Consol Aguilar ens va ensenyar l'àlbum *El viatge* de Francesca Sanna, un àlbum que em va captivar en tots els sentits, tant per les seues il·lustracions com per la història que comptava, mostrant a la perfecció els sentiments pels quals estan passant la família. I el segon motiu va ser perquè és un tema que em crida molt l'atenció, em pareix molt important treballar-lo en les aules. És un tema que està ocorrent diàriament a altres països, sentim parlar de guerres cada dia als mitjans de comunicació, encara que no estem del tot assabentats del que ocorre, per eixe motiu, és necessari fer-los veure el que succeeix realment i fer-lo des de l'àlbum és una bona opció. Aquest àlbum ens permet treballar la guerra i l'educació per a la pau, sense mostrar cap imatge impactant i a més a més mostrant-nos una història que està escrita a partir d'experiències reals.

Considero que cinqué de primària és un curs adequat per treballar l'àlbum *El viatge*, un curs on es pot aprofundir molt més en conceptes com: la immigració, els refugiats i les fronteres. Així mateix, que puguem entendre perquè succeïssin aquests conflictes bèl·lics, les seues conseqüències i empatitzar amb les històries relacionades amb aquest tema.

6.1 Informació sobre l'àlbum triat. *El viatge* de Francesca Sanna

Per recopilar informació que fa al·lusió a aquest àlbum enunciaré dades sobre l'autora, l'àlbum, els personatges que apareixen i la sinopsi.

Francesca Sanna és l'autora de l'àlbum *El viatge*, va néixer en Cerdanya i és il·lustradora i dissenyadora gràfica. Va estudiar en la universitat de Cagliari, més tard es va traslladar a Alemanya i després a Suïssa per continuar amb la seua formació. En 2015 es va graduar en el Màster de Disseny de l'Escola de Lucerna d'Art i Disseny i durant els últims anys es va dedicar a

entrevistar a immigrants de diverses nacionalitats amb la intenció de recopilar les experiències, açò la va impulsar a fer *El viatge*, un àlbum que té l'essència de cada una deixes experiències.

Aquest àlbum consta de 44 pàgines amb un format de doble pàgina, està escrit en passat i al final el temps verbal canvia al present contat pel xiquet o la xiqueta, no se sap qui dels dos conta la història. *El viatge* pot anar dirigit a qualsevol públic, ja que tant les il·lustracions com text es pot entendre des d'edats primerenques. També, podem observar, en el seu estil a l'hora d'il·lustracions s'observa les il·lustracions que giren entorn de la flora i la fauna.

A més, ha rebut tres premis des que es va publicar en 2016: Premi de la Societat d'Il·lustradors de N.Y. (2015), Premi Llibreter en 2016 i premi Kirino en la categoria d'obra traduïda.

Sobre la sinopsi, *El viatge* tracta sobre la història d'una família contada pel xiquet o la xiqueta. Aquesta família vivia tranquil·lament en una ciutat situada a la proximitat del mar, fins que un dia la guerra esclatà i ho va destruir tot i es va endur al pare. La mare va decidir emprendre un nou viatge per a les seues vides i amb més persones van iniciar el camí cap a un lloc que no existien els conflictes bèl·lics, aquest camí no va ser gens fàcil però l'esperança de trobar un lloc on es respirava pau, es va fer continuar fins a arribar al destí. Els personatges de la història són el pare, la mare, el fill, la filla, els vigilants, l'home que es fa creuar i mur, l'amiga de la mare, els animals.

7. L'anàlisi de les il·lustracions i el text

Com he assenyalat anteriorment tant el text com les il·lustracions són dos llenguatges imprescindibles de l'àlbum i per tant és necessari l'anàlisi d'aquests dos elements per completar el TFG. A conseqüència del límit de pàgines permeses per realitzar el TFG aquesta part s'inclou a l'annex.

En aquesta anàlisi se seguirà un esquema concret on es destaca quatre aspectes a analitzar: imatge, text, comentari i intertextualitat. Aquesta anàlisi té sentit perquè ajuda a desenvolupar estratègies per saber seleccionar l'àlbum, és a dir, cal analitzar prèviament per després seleccionar. A partir de l'anàlisi del text i les il·lustracions de l'àlbum puc assenyalar les idees esposades: La guerra aplega de sobte i atrapa tot pel seu camí, la lluita per escapar del caos es continua i la unió familiar, l'esperança i la força són crucials per encontrar la pau i la llibertat.

8. Pràctica professionalitzadora a l'escola

8.1 Abans d'anar: que cal fer?

Després de centrar-me en la part teòrica del meu TFG, és moment de posar en pràctica allò en el que he aprofundit. El primer que cal fer abans d'enfonsar-nos en la part pràctica professionalitzadora, és la selecció d'un àlbum que siga adequat per treballar el tema en el qual em vull centrar, per a posteriorment llegir-lo personalment i analitzar, tant el text com les il·lustracions, per poder mostrar així el significat complet de l'àlbum. Açò ens permetrà veure si l'àlbum que hem triat és adequat per al públic al qual volem dirigir-nos i a més a més podrem valorar si l'àlbum escollit posseeix qualitat estètica i literària i consegüentment, si és útil per treballar la formació en la competència literària. Llegir l'àlbum abans d'oferir-los i oferir-les la lectura és imprescindible, sabem que en moltes ocasions els llibres que trobem a les biblioteques d'aula no tenen una lectura prèvia dels i de les mestres i això fa que no sapiem el que estem mostrant als i les alumnes i per tant estem posant en dubte allò que estan aprenent.

Després de triar, llegir i analitzar l'àlbum i abans d'anar a l'escola, cal pensar com volem que transcórrega la nostra pràctica. El meu propòsit primer de tot és explicar el que realitzarem i el que és un àlbum perquè ho puguem diferenciar d'un llibre, ja que, és el material al qual estan acostumats a tindre en les aules. Una vegada ficar-los i ficar-les en context l'objectiu és mostrar als nens i nenes l'àlbum per mitjà del contacontes, portant l'àlbum físicament i projectant a la pissarra digital l'àlbum perquè puguem visualitzar millor les il·lustracions i així poder comentar posteriorment el que els ha paregut l'àlbum i el tema tractat.

8.2 A l'escola: Contacontes

El moment més esperat havia aplegat, tenia moltes ganes de dur a la pràctica l'àlbum triat, tenia ganes de fer per primera vegada un contacontes i poder veure la reacció dels nens i nenes davant de l'àlbum i sobretot del tema a tractar, la guerra.

Aquesta pràctica la vaig realitzar en acabar el Pràcticum II a l'escola Bisbe Climent de Castelló de la Plana. El motiu de fer la part pràctica del TFG fora del període del Pràcticum es devia al fet que són dos treballs paral·lels que no es poden realitzar a la vegada. Encara que no ho fera dins del període de pràctiques, ho vaig realitzar en els i les alumnes que vaig estar durant quatre mesos,

alumnes de cinqué de primària d'entre 10 i 11 anys, això em donava seguretat i confiança per fer el contacontes.

Ja en l'aula, la pràctica va anar avançant tal com havia planejat. Quan vaig arribar a l'aula vaig preparar l'espai que vam utilitzar per fer la pràctica, amb l'ajuda de les i dels alumnes, vam col·locar les cadires en semicercle, vaig obrir l'àlbum en PDF a l'ordinador per projectar-lo a la pissarra digital i així poder veure en gran les il·lustracions. Després de preparar-ho tot vaig explicar que anava a fer un contacontes sobre un àlbum que parlava d'un tema molt important.

Abans de fer la lectura vaig explicar el que era un àlbum, ja que, tots i totes estan acostumats i acostumades a treballar en llibre o contes únicament i no estan familiaritzats en aquest format. Vaig explicar que per a identificar l'àlbum havíem de saber unes característiques i vaig assenyalar la més significativa que és la importància tant del text com de les il·lustracions per a entendre el contingut de l'àlbum.

Una vegada explicat això, vaig ensenyar la coberta i, llegint el títol, em van dir que s'imaginaven que l'àlbum contaria les aventures d'unes vacances en família, a continuació vaig començar a llegir l'àlbum. Durant la lectura pensava que m'interromperen però estaven molt atents al que anava ocorrent a mesura que passava les pàgines, de tant en tant sentia xiuxiuejar i deien:

- "Doncs aquesta família no va de vacances... pareix que siga una història trista."

A mesura que avançava la història veia com les cares canviaven d'expressió, mostrant tristesa sobretot quan apareix la pèrdua del pare. Quan vaig acabar la lectura vaig beure quasi totes les mans de les xiquetes i xiquets alçades, volien comentar moltes coses.

Primer de tot em van dir que mai havien llegit un llibre que parlara sobre la guerra, els refugiats o els immigrants, només havien sentit parlar d'això en la televisió.

Una xiqueta va dir que li va paréixer una família molt valenta, perquè estaven traient forces per seguir lluitant per a fugir de la guerra tot i haver perdut el pare i va destacar la figura de la mare com una persona amb molta esperança, a banda aquesta xiqueta va exposar que si tot això li haguera passat a ella, no haguera pogut seguir tenint forces sense tindre al seu pare al costat.

Un nen va preguntar perquè la guerra era el color negre, els vaig explicar que aquest color sempre representa alguna cosa dolenta o tràgica. També em van dir que encara tractant-se d'una història i un tema trist els havia agradat molt les il·lustracions perquè tot i que expressen el dolor era un àlbum agradable de mirar i llegir.

El que també els va sorprendre va ser la grandària dels vigilants i de l'ésser misteriós que els ajudava a travessar la frontera, no comprenien per què les seues figures eren molt més grans que la família i els vaig explicar que era per la diferència de poder de cadascú. Una xiqueta va mostrar la seua indignació davant l'actitud d'aquests dos personatges, no entenia per què els vigilants no ajudaven a creuar a la família i el seu objectiu era atrapar-los i com l'ésser misteriós s'aprofitava de la desgràcia de la família a canvi de diners.

Però les cares de les nenes i dels nens van canviar per complet quan vaig comentar que el que els havia passat a eixa família ens podia passar a nosaltres també, les reaccions van ser de sorpresa i sobretot por. Aquesta situació em va demostrar que encara que havien mostrat tristesa i por per eixa família no havien empatitzat del tot fins que no els vaig mostrar que no soles podia ocórrer en països o llocs llunyans sinó que també podria ocórrer al nostre país.

Aquestes reaccions em van fer pensar i reflexionar en què som éssers egoistes que solem preocupar-nos només quan alguna cosa ens afecta directament a nosaltres i que no donem importància quan els ocorre a altres persones. Hem de treballar això amb els més menuts i menudes i hem de donar la mateixa importància a un fet que ens passe a nosaltres com a altra família o que ens passe al nostre país o a un altre. Després d'eixa reflexió vaig preguntar com se sentirien i em van dir que no els agradaria anar-se'n de la seua casa, ni allunyar-se dels seus amics, que se sentirien molt trists i només pensarien en poder encontrar un nou lloc on viure sense guerra i que acabara la guerra al seu país.

Per últim vaig fer referència a les fronteres, i van eixir opinions molt interessants, van parlar sobre com seria un món sense fronteres i van arribar a la conclusió que seria molt millor perquè podríem relacionar-nos tots sense cap impediment. Després de tot, ells i elles també em van dir que tant de bo algun dia fórem com els ocells i poguérem anar pel món sense cap tipus d'impediment. En finalitzar els vaig deixar l'àlbum perquè el pogueren tocar i mirar de primera mà.

Consegüentment, a partir dels diversos aspectes que els xiquets i les xiquetes han plantejat sobre que significa la guerra per a ells i elles, és interessant fer una recopilació d'eixos conceptes claus: tristesa, mort, valentia, força, lluita, fugida, esperança, desgracia, tragèdia, dolor, indignació, suborn i captura.

He de dir que m'ha agradat molt aquesta experiència, el fet d'haver mostrat un tema en l'aula que mai han treballat i a més a més fer-ho a través de l'àlbum és molt enriquidor. Pense que seria necessari treballar aquest tema a l'aula i d'aquesta forma mostra la guerra i per tant la realitat,

sense necessitat de mostrar imatges aterridores per explicar-lo i treballar l'empatia en aquest nivell.

Font pròpia: imatge de l'experiència

9. Transformació des del TFG com a mestra

Aquest TFG ha suposat per a mi un canvi com a futura mestra. Gràcies a la realització d'aquest TFG sumat a l'assignatura DLL la meua visió cap a la LIJ ha canviat per complet. El treball m'ha permés aprofundir en els conceptes i poder asseure els aprenentatges, per a mi el més significatiu ha estat a la pràctica professionalitzadora a l'aula, on tot el que he estudiat per realitzar el treball té sentit, ja que, es du a la pràctica el recurs de l'àlbum. Altre aspecte significatiu i que m'ha paregut molt important per a la realització del mateix i ha sigut la posada en comú dels coneixements en la taula redona amb les meues companyes, el meu company i Consol Aguilar, és a dir, les hores 12 hores aproximadament de seminari realitzat on hem compartit coneixements i idees.

Aquest TFG engloba de manera integradora els tres tipus de TFGs, és a dir, enllaça des d'una perspectiva integradora l'àmbit teòric, el pràctic i el professional per treballar la LIJ a partir de l'àlbum il·lustrat de qualitat literària i estètica, per poder aprofundir en la seua imatge i text des de les tres passes. El motiu de treballar amb els tres tipus d'àmbits és per evitar el coneixement fragmentat que ocorre quan només es treballa un d'aquests tipus.

Per tant aquest treball em fa estar molt satisfeta principalment per la utilitat que podré donar-li com a futura mestra i pel fet que em farà seguir el camí que vull continuar com a futura mestra, seguint formant-me en la LIJ per poder continuar amb aquesta metodologia en l'aula.

10. Bibliografía i web grafia

- Aguilar, Consol (2002): “Nuevo enfoque en Diáctica de la LIJ”, *CLICJ151*, 7-14.
URL: <http://repositori.uji.es/xmlui/bitstream/handle/10234/55422/1000127378.pdf?sequence=1>
- Aguilar, Consol (2013): “La tertulia literaria dialógica de LIJ en la formación inicial de maestros y maestras”, *Revista Interuniversitaria de Formación del Profesorado*, 77(27,2), 93-102.
URL: <http://www.redalyc.org/pdf/274/27430138008.pdf>
- Berenguer, Román (2016): “Libro-álbum: 16 preguntas con respuesta”, *Donde Viven Los Monstruos: LIJ*.
URL: <http://romanba1.blogspot.com.es/2016/10/libro-album-16-preguntas-con-respuesta.html>
- Durán, Teresa (2005). “Ilustración, comunicación, aprendizaje”, *Revista de Educación*, 239-253.
URL: http://www.revistaeducacion.mec.es/re2005/re2005_18.pdf
- Fajardo, Delia María (2014): “El potencial didáctico del libro-álbum para la educación literaria-intercultural”, *Educación em Revista*, 52(45-68).
URL: <http://www.scielo.br/pdf/er/n52/04.pdf>
- Rosero, Jose (2010). “Las cinco relaciones dialógicas entre el texto y la imagen dentro del álbum ilustrado”
URL: http://www.anniemate.com/ilustradorescolombianos/documentos/doc/LAS_CINCO_RELACIONES_DIALOGICAS-JOSE%20ROSERO.pdf
- Sabino, Irene (2008). “L'álbum il·lustrat és lectura?”. *Escola de pares i mestres. Centre virtual de recursos per al foment de la lectura*.
URL: http://www.aepv.net/Escola-de-pares-i-mestres-per-a-la-lectura/Lalbum-illustrat-es-lectura_va_15_82_0_0_83.html

- Tejerina, Irene. (2005): “Literatura infantil y formación de un nuevo maestro”, *Biblioteca virtual Miguel de Cervantes*.
URL:http://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/literatura-infantil-y-formacin-de-un-nuevo-maestro-0/html/003f3304-82b2-11df-acc7-002185ce6064_2.html
- Tejerina, Irene (2006): “Literatura y compromiso. Hacer preguntas para buscar respuestas”, *Biblioteca Virtual Universal*.
URL:
<http://www.cervantesvirtual.com/nd/ark:/59851/bmc6q284>

Normativa vigent:

- Legislació lligada a l'Educació per la Pau: Declaració Universal dels Drets Humans. URL:
http://www.un.org/es/documents/udhr/UDHR_booklet_SP_web.pdf
- Declaració Universal dels Drets de l'Infant. URL:
<https://www.oas.org/dil/esp/Declaración%20de%20los%20Derechos%20del%20Niño%20Rpublica%20Dominicana.pdf>
- Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació. URL:
<https://www.boe.es/buscar/pdf/2006/BOE-A-2006-7899-consolidado.pdf>
- Llei 27/2005, de 30 de novembre, de fomento de la educació i la cultura de la pau. URL:
<https://www.boe.es/buscar/pdf/2005/BOE-A-2005-19785-consolidado.pdf>
- DECRET 108/2014, de 4 de juliol, del Consell, pel qual estableix el currículum i desplega l'ordenació general de l'Educació Primària a la Comunitat Valenciana. URL:
http://www.dogv.gva.es/datos/2014/07/07/pdf/2014_6347.pdf

Recursos web:

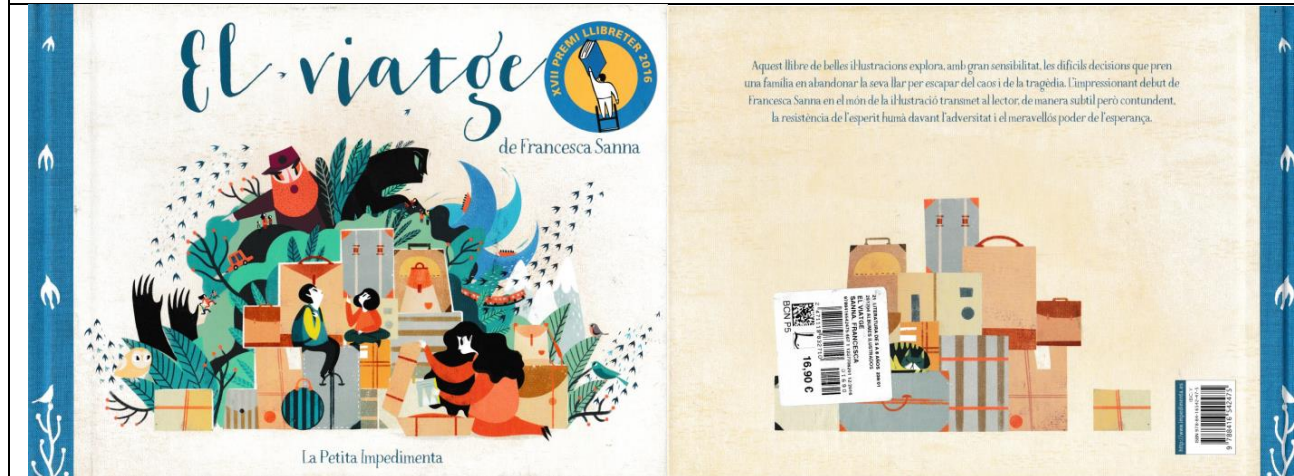
[Webs sobre l'àlbum *El viatge* de Francesca Sanna]

- <https://laslecturasdeguillermo.wordpress.com/about/>
- <http://www.rtve.es/rtve/20160614/viaje-cuento-para-explicar-ninos-crisis-refugiados/1358260.shtml>

11. Annex

11.1 Anàlisi de l'àlbum *El viatge* de Francesca Sanna

Imatge

Text

El viatge de Francesca Sanna. La Petite Impedimenta. XVII Premi Llibreter 2016.

Aquest llibre de belles il·lustracions explora, amb gran sensibilitat, les difícils decisions que pren una família en abandonar la seua llar per escapar del caos i de la tragèdia. L'impressionant debut de Francesca Sanna en el món de la il·lustració transmet al lector, de manera subtil però contundent, la resistència de l'esperit humà davant l'adversitat i el meravellós poder de l'esperança".

Comentari

En l'àlbum *El viatge* (Sanna 2016) analitzant la coberta [Imatge 1] el primer que veiem en ella, és el nom del títol: *El viatge*, l'autora: Francesca Sanna i l'editorial: La Petite Impedimenta. Podem diferenciar com el títol i la part de la il·lustració on està l'equipatge, la xiqueta, el xiquet i la mare, apareixen més destacats, ja que, eixes parts es mostren més brillants que la resta. El títol i aquesta part de la il·lustració ja ens mostra que aquesta família emprendre un viatge i una aventura molt llarga per la quantitat d'equipatge que hi ha. Al fons, darrere de les maletes, es mostra tot el que viurà aquesta família en aquest viatge. A més a més, es mostra els ocells i els colors predominants com el roig, el negre i el verd, que seran els símbols més representatius que apareixeran al llarg de l'àlbum. A la coberta del llibre veiem un collage de moltes experiències, aquest collage és el reflex de les diferents experiències i històries personals que van viure alguns refugiats i que l'autora va recopilar. En aquest cas, seran les experiències que viuran els protagonistes d'aquest àlbum. A banda a la coberta també veiem un adhesiu que mostra que aquest àlbum va rebre el XVII Premi Llibreter de narrativa en 2016 al millor àlbum il·lustrat, aquest premi mostra i reconeix la qualitat d'aquest àlbum.

A la coberta posterior [Imatge 2] la il·lustració mostra com la família ha hagut de deixar arrere totes les seues pertinences, els seus orígens i la seua llar per poder emprendre aquest viatge. Al costat d'aquesta il·lustració, veiem una petita narració que ens explica breument la situació d'aquesta família, els sentiments que senten i ens mostra la força que podem arribar a tindre davant de situacions de patiment extremes.

Imatge

Comentari

En aquestes dues il·lustracions es pot observar el començament del viatge, s'observa un llarg camí que passa pel mig d'un bosc i que té com a primer destí el mar, en ell es veu com una dona recorre aquest camí amb diferents vehicles (amb cotxe, amb furgoneta i amb bicicleta), recorre un camí llarg que fins al moment no té final. A més a més, és un bosc on hi ha un mur i hi ha homes que vigilen eixe territori. Encara que es veu que és un camí amb molts obstacles veiem com la dona aplega fins al vaixell, on hi ha més persones, per continuar el llarg viatge, un lloc on també els dirigeixen els ocells.

Imatge

Text

Per a l'Angela, l'Antonello, e Daniele, l'Elena i la Laura, els punts de partida del meu propi viatge.

Comentari

En la portada, s'observa els agraïments de Francesca Sanna a cinc noies, "els punts de partida del meu propi viatge", mostra com aquestes cinc noies han sigut part de la inspiració per a l'autora. A banda en aquesta pàgina fica informació sobre l'àlbum: el títol original (The Journey), l'autora i la il·lustradora que és la mateixa persona (Francesca Sanna), la traductora (Anna Corina), l'editorial (Impedimenta), la data de publicació (2016) i dades sobre els drets del copyright. A banda, apareix un segell de l'organització FSC on mostra que el paper ha estat produït amb fusta d'un bosc gestionat de forma sostenible.

A la segona imatge apareix, com en la coberta, el títol de l'àlbum, l'autora i l'editorial i a banda mostra una il·lustració que més avant apareixerà en l'àlbum i explicaré amb tot el seu context.

Intertextualitat

Font: <https://es.fsc.org/es-es/rea-de-emperas/uso-del-logo>

Imatge

Text

Esclatà la guerra. Dia rere dia, succeïa una nova desgràcia al nostre voltant fins a no quedar res més que el caos.

Comentari

Veiem que en aquest cas l'autora vol donar-li importància al text perquè està situat al centre, a banda està sobre un fons negre la qual cosa és un text que mostra un esdeveniment dolent.

En aquest cas veiem com del mar, que ja era de color negre i ja s'esperava un esdeveniment dolent, apareixen unes mans d'aparença humanes que van envaint tota la ciutat i destruint tot el que es creua per davant. Aquestes mans simbolitzen la guerra. Les guerres són esdeveniments que destrueixen el que troben pel seu pas de manera fàcil i ràpida i és el que ocorre en aquesta il·lustració, les mans destrueixen fàcilment la ciutat construïda d'arena. Veiem com en un instant, on hi havia pau i tranquil·litat esclata la por i el caos, on existia un lloc bonic passa a desaparèixer tot. Mentre la guerra està destruint-lo tot, la família intenta fugir del conflicte, ja que la guerra continua destrossant territori i a poc a poc està cobrint tota la ciutat sense deixar res. Aquesta il·lustració de les mans negres expressen angoixa i el patiment que estan passant la família.

Intertextualitat

Font: <https://entretinajones.wordpress.com/2012/11/18/la-guerra-pasea-por-el-medio-orient/>

Imatge

Fins que, un matí, una amiga de la meua mare li va explicar
que molta gent marxava. Escapaven cap a un altre país.
Un país llunyà amb unes muntanyes molt altes.

Text

Fins que, un matí, una amiga de la meua mare li va explicar que molta gent marxava. Escapaven cap a un altre país. Un país llunyà amb unes muntanyes molt altes.

Comentari

Ací el text torna a estar al centre i el que diu ens demostra que el destí de la família pot fer un gir, ja que, es mostra més esperança cap a la possibilitat de fugir de la guerra, a més a més està sobre fons blanc cosa que algun fet bo ocorrerà. Baix apareixen unes ombres de persones que escapen cap a eixe lloc lliure de conflictes.

Per altra banda, la il·lustració mostra com l'amiga de la mare li parla sobre un lloc on es dirigeix molta gent per fugir de la guerra, és un lloc amb muntanyes molt altes, un lloc situat en Europa allí on es respira pau.

Es pot destacar que aquestes dues amigues duïen vestimentes diferents pel que poden considerar que hi ha diferent pensament en la mateixa societat.

Intertextualitat

Font: <https://es.dreamstime.com/foto-de-archivo-alta-cordillera-de-las-montañas-en-europa-eslovenia-austria-image64862852>

Imatge

Text

- On anem? - li preguntem a la nostra mare.
- A un lloc segur -ens contesta.
- I on és aquest lloc? -tornem a preguntar.

Ens ensenya fotografies de ciutats estranyes, de boscos estranys i també d'animals estranys fins que finalment sospira: «Anirem allí i mai més no tornarem a passar por».

Comentari

El text ens mostra un diàleg entre mare, fill i filla, on la mare ja ha decidit que se n'aniran a un altre lloc, a un lloc segur.

En la primera il·lustració s'observa una prestatgeria enorme plena de llibre dins la llar d'aquesta família, aquesta quantitat de llibres posiciona a la família a un nivell cultural alt. Es pot veure que la mare agafa un llibre amb la coberta d'unes muntanyes, és el lloc cap on es volen dirigir, això indica que vol informar-se millor deixe lloc i ensenyar a la seua filla i al seu fill eixe lloc, un lloc on mai més passaran por.

En la següent il·lustració, apareix la mare amb eixe llibre i mostrant a la seua filla i fill eixe lloc, tot els pareix estrany perquè mai han estat allí. Al fons apareixen els animals estranys dels quals parlen, que són animals habituals del lloc on volen anar.

Imatge

No volem marxar però la mare ens explica que serà una gran aventura.
Posem les nostres coses dins les maletes i diem adéu a tothom.

Text

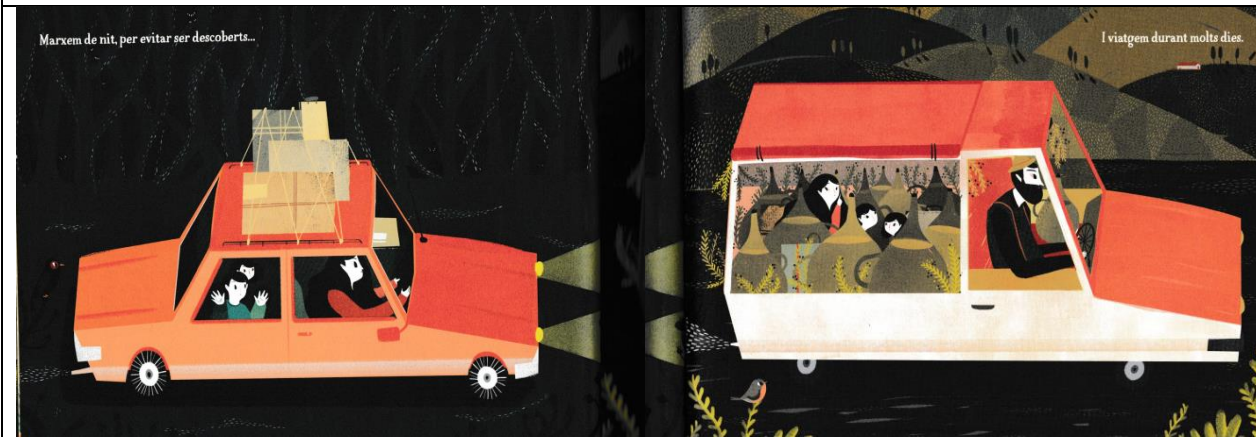
No volem marxar però la mare ens explica que serà una gran aventura.
Posem les nostres coses dins les maletes i diem adéu a tothom.

Comentari

Ací el que primer veiem és la il·lustració, la família està preparant l'equipatge, la filla i el fill es mostren molt trist perquè no volen anar-se'n i aquesta abraça al seu gat perquè possiblement no se'l poden endur amb ells, mentre els animals estranys els estan observant. L'equipatge és immens, això indica que amb ells s'enduen tots els records d'eixe lloc perquè possiblement no tornen. En les maletes a banda de ficar molts llibres agafen el que parla sobre allà on van. La filla està abraçant al gat, possiblement no poden endur-se'l i se l'han de deixar.

En la següent imatge i ja en les maletes fetes el xiquet amb dues maletes s'està acomiadant del seu gat..

Imatge

Text

Marxem de nit, per evitar ser descoberts...

I viatgem durant molts dies.

Comentari

La família surt de nit per a no ser descoberta amb el cotxe de la mare, duen totes les maletes dalt del cotxe.

Els dies van passant i canvien de vehicle, la mare ja no condueix, estan amagats a un vehicle que transporten bidons, la mare fa un gest de silenci per a no ser descoberts, ja que estan al vehicle sense que el conductor ho sàpiga, al llarg d'eixos dies van perdent les maletes, van perdent els records del passat. En cada il·lustració apareix un pardal, des del meu punt de vista significa que els pardals els van assenyalant que van pel camí correcte per encontrar la llibertat.

Imatge

Text

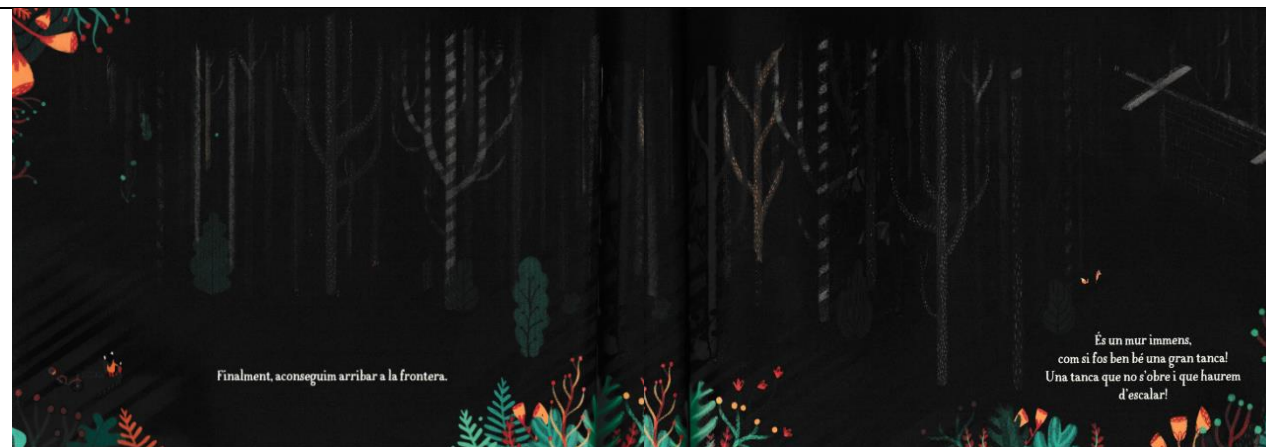
Com més ens allunyem, més coses deixem enrere.

Comentari

Segueixen passant els dies i segueixen canviant de transports per poder avançar en el camí, és de dia i ara la furgoneta transporta fruites, al fons els pardals segueixen la mateixa direcció.

Els dies continuen passant i canvia altre cop de vehicle, ara la mare du una bicicleta amb un remolc on porta a la filla i al fill i el poc equipatge que els queda, la mare en aquesta il·lustració demostra esperança i la lluita per trobar eixe lloc segur per a la seua família encara que hagen perdut tot el que es quedava de l'antiga llar.

Imatge

Text

Finalment, aconseguim arribar a la frontera.”

És un mur immens, com si fos ben bé una gran tanca! Una tanca que no s'obre i que haurem d'escalar!

Comentari

El bosc està fosc, la família aplega però no poden seguir el camí, es troben amb un mur que no els permet continuar, la desesperació es fa pensar d'escalar-lo. Les figures de la família són molt menudes respecte al bosc, això mostra el poc poder que tenen davant d'eixa situació. Al costat del mur es troba una guineu o una rabosa, aquest animal simbolitza l'astúcia.

Imatge

Text

Però, oh NO!
«Està prohibit creuar la frontera!
Torneu per on heu vingut! »
Crida un vigilant molt enfadat.
Estem esgotats i no podem tornar enrere.

Comentari

El fons es fa de color roig, això ens indica prohibició, a banda torna a aparèixer el símbol de la rabosa. El text ens indica que la prohibició es deu al fet que no poder travessar la frontera, un vigilant d'ull rojos els ha vist intentar creuar i els impedis el pas. En aquesta il·lustració es veu al vigilant com una figura més gran això es deu al fet que té poder sobre la família i pot ordenar-los el que siga, els ordena amb expressió enfadada que se'n vagen mentre que la família expressa amb les seues cares por.

Intertextualitat

Font: <http://www.fasfi.org/2014/11/en-la-frontera-nador-melilla/>

Imatge

Text

Quan es fa fosc, els sons del bosc m'espanten.

Però la mare està al nostre costat i ella mai té por. Tanquem els ulls i aconseguim quedar-nos adormits.

Comentari

La mare no es dóna per vençuda i s'amaguen al bosc per poder trobar una solució. La filla i el fill senten por pels sorolls del bosc però se senten molt protegits i molt segurs perquè veuen a la mare molt tranquil·la per tant no tenen por i s'adormen, la rabosa els segueix observant. La mare en quedar-se adormits esclata a plorar, expressant els seus sentiments en silenci. Al fons es veuen ulls rojos, són els vigilants que els volen atrapar.

Imatge

Text

Ens desperten uns crits. Són els vigilants! Ens busquen i ens hem d'amagar.”

«De pressa! Veniu cap aquí», xiuxiueja la nostra mare.

Comentari

Els vigilants els estan buscant, la família entra en pànic, tenen por d'eixos ulls rojos i fugen entre les plantes del bosc per a no ser atrapats. De sobte la família veu a un ésser també de gran mida que no es veia qui era perquè tot era fosc, els seus ulls eren de color verd, amb això interpreta que els ajudarà, ja que el color verd és el color de l'esperança. Les cares d'ells van canviar per complet, d'estar aterrats van passar a estar molt contents.

Imatge

Text

Correm sense parar, fins que, de sobte, un home, a qui no hem vist mai abans, apareix del no res. Ens diu que ens ajudarà. La mare li dóna uns quants diners i ell ens porta fins a l'altra banda del mur. És fosc i per sort ningú no ens veu.

Comentari

Aquest ésser els ajuda a passar la frontera, encara que es pot interpretar com un bon gest cap a la família és tot el contrari, perquè els ha ajudat a passar a canvi de diners, per mitjà del suborn.

Imatge

Text

«El nostre viatge encara no ha acabat», ens explica la mare. Encara ens queda creuar el mar infinit que s'allargassa davant els nostres ulls. Com ens ho farem?

Comentari

Finalment arriben al més alt d'una muntanya i dirigir-se a una barca per continuar el llarg viatge que encara els queda, els ocells tornen a aparèixer dirigint-se cap a la mateixa direcció. Per pujar en la barca no són els únics, han d'anar amb més gent tots junts, són persones que també fugen de la guerra.

Imatge

Hem pujat a una barca plena de gent!
No hi cap ni una agulla i no para de ploure,
però el temps passa mentre expliquem històries.
Contes de monstres terribles i perillosos que s'amaguen
en aigües profundes, sota el nostre vaixell, preparats
per engolir-nos si naufraguem!

Text

Hem pujat a una barca plena de gent! No hi cap ni una agulla i no para de ploure, però el temps passa mentre expliquem històries. Contes de monstres terribles i perillosos que s'amaguen en aigües profundes, sota el nostre vaixell, preparats per engolir-nos si naufraguem!

Comentari

Baix del mar hi ha molts tipus d'animals i un ésser a l'espera que alguna barca naufraga, aquest ésser del mar formen part de la gent que mor per la guerra. El text explica el perill que té aquesta situació i mostra la valentia de tota la gent que creua el mar per trobar una vida millor sense guerra.

Intertextualitat

Font: <https://www.elheraldo.co/inmigracion-ilegal-en-europa>

Imatge

La barca es balanceja mentre les ones es fan més i més grans.
Sembla que el mar mai no s'acabi. I aleshores inventem noves històries,
històries sobre la terra cap a on anem, on hi ha grans boscos verds, plens de fades
que dansen i ens regalen encanteris per acabar la guerra.

Text

La barca es balanceja mentre les ones es fan més i més grans. Sembla que el mar mai no s'acabi. I aleshores inventem noves històries, històries sobre la terra cap a on anem, on hi ha grans boscos verds, plens de fades que dansen i ens regalen encanteris per acabar la guerra.

Comentari

Per a fer el viatge molt més tranquil sense pensar en els monstres inventaven històries esperançadores sobre el futur que els esperava. En la il·lustració veiem el fons negre que representa el perill del mar però de la barca eixien uns éssers grocs que són les històries que es fan seguir amb força el viatge, l'esperança i la vida millor que volen aconseguir. Aquesta barca és molt petita a comparació de les ones i del mar això mostra la fragilitat de la barca i les persones que van dins.

Imatge

A trenc d'alba, veiem terra per primera vegada en molts dies. La nostra barca s'apropa en silenci a la riba. La mare ens diu que tenim molta sort d'estar tots junts encara.
-Ja hem arribat a un lloc segur? -li hem preguntat.
-Ja falta poc -contesta amb un somriure cansat.

Text

A trenc d'alba, veiem terra per primera vegada en molts dies. La nostra barca s'apropa en silenci a la riba. La mare ens diu que tenim molta sort d'estar tots junts encara.

-Ja hem arribat a un lloc segur? -li hem preguntat.

-Ja falta poc -contesta amb un somriure cansat.

Comentari

El fill i la filla estan ansiosos per arribar. Per fi es veu terra i veiem com la mare mira cap eixa direcció i la seua expressió es mostra cansada per tot el que ha hagut de lluitar per aconseguir arribar però també mostra esperança.

Ja estan més prop d'arribar a un lloc més segur, lloc on segueixen dirigint-se els ocells.

El text junt amb el fons blanc i la petita il·lustració del far mostren com la lluita ha valgut la pena i el viatge està aplegant al seu fi i tot està sortint bé.

Imatge

Text

Continuem el viatge molts més dies i moltes més nits, passem moltes fronteres.

I des del tren, miro cap amunt i contemplo els ocells, sembla que ens segueixin...

Comentari

El viatge continua, passen molts dies i passen per molts més obstacles, es veu com la família va travessar amb èxit la mar i segueixen el seu viatge amb tren. Ací estan molt prop d'aplegar al seu destí i la imatge en aquesta il·lustració de la família mostra la llibertat.

La mare, la filla i el fill, ho miren tot al seu voltant i els ocells continuen el mateix camí que la família.

Imatge

Els emigren, com nosaltres.
El seu viatge, com el nostre, és molt llarg però ells no han de creuar cap frontera.
Desitjo que, com aquests ocells, un dia, nosaltres també trobem una nova llar.
Un lloc on viure en pau i començar de nou la nostra història.

Text

Els emigren, com nosaltres. El seu viatge, com el nostre, és molt llarg però ells no han de creuar cap frontera.

Desitjo que, com aquests ocells, un dia, nosaltres també trobem una nova llar. Un lloc on viure en pau i començar de nou la nostra història.

Comentari

Podem veure que l'àlbum no mostra un final concret, és un final obert on cada lector interpreta el que vol que passe.

En aquesta il·lustració interprete la llibertat i des del meu punt de vista el desig de no existir murs, ja que la família està seguint el camí amb els ocells i aquests emigren amb llibertat. El meu final, i per tant jo interprete que han superat tots els obstacles del camí, uns obstacles que els ocells no es troben quan emigren, per això estan viatjant amb els ocells perquè ja han superat totes les fronteres i han trobat el lloc amb pau que tant desitjaven i pel que tant van lluitar.

Intertextualitat

Font: <http://lacasadeldiamant.com/portfolio/las-migraciones/>

Imatge

Comentari

Aquestes dues il·lustracions són la continuïtat de les il·lustracions de la portada i continuen el viatge, en aquest cas mostra el recorregut del mar fins a aplegar a la riba on hi ha un nou bosc, un bosc ja sense fronteres ni vigilants on es veuen les muntanyes, unes muntanyes que pertanyen a algun lloc situat en Europa.

A banda apareix una nota on l'autora mostra que *El viatge* és un recull de les diferents històries d'immigrants sobre com va ser les seues experiències en la fugida cap a un altre lloc, on eixos reculls van ser l'inici d'aquest àlbum i on Sanna va aconseguir que les històries reals d'eixes persones es veren reflectides en aquest àlbum.